

Tað ber nevnliga til at flyta nógvar av arbeidssuppgávunum frá sjúkrahúsum og út í primera líðið, sum t. d. er kommunulæknar, heilsu- og heimasjúkrasystar og heimahjálp.

Skaðastovur hjá kommunulækna

Erik Holst hevur sjálvur sitið sum formaður í eini nevnd, sum hevur kannað skaðaviðgerð á og utan fyri sjúkrahúsið.

Her eru teir komnir til ta niðurstøðu, at skaðaviðgerð kann einsvæl fara fram í primersektorinum, t. v. s. hjá einum kommunulækna. Royndir hava verið gjørdar við slíkari skipan í Danmark við góðum úrsliti.

Til tess krevst so at hava eina vælutbygda kommunulæknaskipan við vaktartænastu, har tað ber til at tilkalla fleiri læknar.

Í Danmark er tað oftani so-leiðis, at har arbeidda fleiri læknar undir somu lon og eru teir útgjördir so mikið væl, at teir kunnu taka inn skaðar, sum annars vanliga enda á sjúkrahúsi. Er so neyðugt at brúka sjúkrasystrahjálp o. l. so kann hetta samskipast við heimasjúkrasystaskipanina.

Primera heilsu-tænastan er framtíðin

Erik Holst heldur, at framtíðar leiðin hjá heilsuverkinum er primera heilsutænastan. Hann heldur eisini, at hon eigur at fegna um ta psykiatrisku viðgerðina.

— Nógvar veruð tósáð um distriktpsykiatri, tað hevur verið ringt at fáa slíka framtíð, tí vit hava jú traditið, eisini tit í Føroyum, fyri at hava stórar stovnar fyri psykiatriskar sjúklingar.

— Eg haldi, at vit istaðin fyri at innleggja ein sjúkling við psykiatriskum trupulleikum eiga at royna at betra um møguleikarnar hjá eitt nú kommunulæknunum at taka sær av hesum sjúklingum. Hetta gerst lutvist við at seta psykiatrisk útbúgvandi røktarfólk í primeru heilsutænastuna og lutvist at seta í verk skipan við lækna og sosialráðgevara og sjúkrasystur frá teimum psykiatrisk stovnunum, sum kunnu fara út í heimi og har samarbeiða við kommunulæknarnar. T. v. s. at vit fáa eina tænastu, sum fer út í heimi heldur enn at vera á stovnunum og biða eftir sjúklingunum.

Psykiatrisk viðgerð heima

Erik Holst visir á, at ein stórt partur av teirri nútíðans psykiatrii sigur okkum, at fólk við psykiatriskum trupulleikum skulu heldur viðgerast í teirra egna heimliga umhvøvi enn at verða send á ein stovn. Tað er í dagliga umhvøvinum, at tey hava trupulleikar at dragast við, og tað nyttar tí ikki at taka tey úr umhvøvinum, tí tey skulu aftur til hetta sama umhvøvið. Tað ræður tí um at fáa tey sosialt at virka í sinum heimliga umhvøvi, meðan tey fáa ta neyðugu psykiatrisku hjálpar.

Erik Holst sigur, at vit nú

kunnu imynda okkum ein framtíðar utvikling innan heilsutænastuna, har vit mugu finna eitt alternativ til sjúkrahúsin t. d. viðvikjandi psykiatrii, skaðaviðgerðini og eldraumsorganini.

Framtíðar tørvur á viðgerð á sjúkrahúsi

— Men so er tað alt fyrri eitt onkur, sum heldur, at vit kunnu spara nógvar pengar innan sjúkrahúsværkið sigur Erik Holst og heldur fram: — Tað eri eg bara ikki so visur í. Ein skal í hvussu so er ikki byrja at spara sjúkrahúsin í smápetti. Tað fara framvegis at vera nógvar fólk, sum skulu viðgerast á sjúkrahúsi. Tað koma nýggir viðgerðarhættir og jú fleiri fólk gerast eldri, tess fleiri sjúklingar fáa vit eisini, sum mugu hava onkra servíðgerð á sjúkrahúsi.

— Eg plagi at siga, at heilsupolitikkur hevur verið væleydnaður, tí fleiri fólk gerast gomul í Danmark gerast nógvar fólk sera gomul og tørvurin á medisinskari viðgerð vekstur tí sera nógvar.

Men um somu tíð, sum vit leggja stórra dent á fyrbygging av sjúkum og vit fáa fleiri frísk fólk í Danmark og utan iva í Føroyum eisini enn ein hevdí fyrr í tíðini, so verður úrslitið av hesum, at vit fáa fleiri gomul fólk, sum heilt vist hava stóðugt stórra tørv á heilsuligari og sosialari hjálpi.

Bera vit okkum rætt at, so kunnu vit klára fleiri av hesum uppgávum í heiminum, og hetta ynska eisini tey eldru. Gera vit tað ikki, so fara tey mongu gomlu utan iva at blokera okkara sjúkrahús í framtíðini og tað verður ikki pláss fyri at viðgera aðrar sjúklingar, sum natúrliga hoyra heima á einum vælútgjørdum sjúkrahúsi.

Heilsuverkið og Norðurlond

— Men hvussu kunnu politikararnir so tosa um, at vit skulu spara innan heilsuverkið, tá við um somu tíð siggja, at tørvurin á heilsutænastum verður stórri og stórri, jú fleiri fólk gerast eldri?

— Eitthvørt samfelag hevur loyvi til at avgera, hvussu nógvan pening tað vil brúka uppá sjúk menniskju. Minar royndir eru, at vit í Norðurlondum hava havt ta traditiðina, at ein tosar ikki um sparing innan heilsuverkið. Men nú eru politikararnir so byrjaðir at tosa um at spara, tí heilsuverkið er vorðið so dyrt. Slíkt sparito er í nógvum lundum.

Eg haldi, at vit í Danmark eiga at spyrja okkum sjálvi, um vit hava eitt av kostnaðarmikið heilsuverki. Svárið kenna vit. Tað hava vit ikki. Sammett við lond so sum Svørki, Tyskland, Frakland, USA, Kanada, Noreg o. s. fr., so er dansk heilsuverkið ikki serliga dyrt.

— Hvussu ber hetta til, nú Danmark sigst at vera eitt av teimum londum, sum hevur eitt sera væl útbýgt heilsuverk?

— Vit hava eina sera góða primera heilsutænastu, og vit hava útbýgt okkara sjúkrahúsværkið yvir eitt longri tíðar

Fleiri og fleiri gerast gomul og pláss verður ikki at viðgera tey øll á sjúkrahúsum. Tey skulu tí viðgerast heima

skeið. Eitt annað eyðkenni er, at sjúkrahúsværkið er útbýgt av politikarum og ikki av læknum. Tað eru politiskt valdar nevndir, sum hava gjørt av, hvussu hvør króna skal nýtast innan sjúkrahúsværkið.

Roynd at spara men ...

— Men verður ikki roynt at spara, tá stjórnin krevur tað?

— Vit royna sjálvandi at spara t. d. við at rationalisera, har vit kunnu. Í veruleikanum hevur tað eisini eydnast okkum í Danmark at stóðga vøkstrinum av útreiðslum til sjúkrahúsværkið. Hetta er nakað, sum ikki hevur eydnast í nógvum lundum.

— Men, sigur Erik Holst viðari, — um somu tíð vita vit, at teknologin verður betri, tað koma fleiri og fleiri tilboð, tað koma fleiri sjúklingar og tað koma fleiri eldri sjúklingar.

Ein plagur at siga, at bert menningin innan teknologina og okta tali á eldri fólk hava við sær ein realvøkstur í útreiðslum til sjúkrahúsværkið sum er uppá 1,5 % um árið — og um somu tíð krevja politikararnir, at vit skulu halda okkum til næstan nullvøkstur.

Erik Holst heldur, at úrslitið av hesum verður, at læknarnir fáa skyldina fyri, at tænastustøðið minskar og hetta heldur hann vera órættvist.

— Vit royna at spara í lótu, men vit duga ikki at siggja, hvussu ein kann minka um tørvinn á viðgerð av sjúkum fólki í Danmark, tá vit siggja, at hesin tørvur harafturimóti veksur.

Um vit so royna at nøkta henda tørv við at útbýgja primeru heilsutænastuna, so kann tað vera ein teori um, at hetta hevði verið bilgari, enn tað annars hevði verið, um vit lata vera við at gera nakað, og so verða noyðdir at útbýgja sjúkrahúsin kortini.

Erik Holst visir til tey seinastu hagtølini í Danmark, sum siga okkum, at talið á innleggingum er stóðugt vaksandi.

Væksturin stavar frá

innleggingum av fólki omanfyri 65 ár. Hagtølini vísa eisini, at fólk undir 65 ár hava ikki so nógvar fyri neyðini longur at fara á sjúkrahús. Tørvurin hjá teimum eldru at

koma á sjúkrahús kann gerast so stórur, at tað verður ikki pláss fyri teimum yngnu.

Framhald á síðu 6

Danskir læknar siga nei til privatisering av heilsuverkinum

Tey seinastu árinu hevur nógvar verið tósáð um privatisering av heilsuverkinum. Hetta serstakliga har borgarligar stjórnir hava tikið við valdinum. Í Danmark er ikki fleirtal fyri slíkari privatisering, men tað er einki dulmál, at danski innanríkisráðharrin, sum hevur heilsuverkið sum málseki, roynir tað hon kann, fyri at gjøgnumtrúfa privatisering. Vit hava spurt Erik Holst, formann í Danska Læknafelagnum, hvat hann heldur um henda spurning. Hann sigur:

— Tað hevur verið gjørd ein lítill roynd í Danmark við einum privatum sjúkrahúsi við 40 seingjarplassum. Danska Læknafelagið hevur sagt sína hugsan um hesa roynd. Vit kunnu í prinsippinum ikki taka undir við slíku um ella mæla til, at tað verða sett á stovn privat sjúkrahús í Danmark. Vit ganga harafturimóti privatisering av sjúkrahúsværkinum og eiri primeru heilsutænastuni. Hetta er komið fram alment, nú innanríkisráðharrin ynskir, at sjúklingarnir sjálvir skulu gjalda fyri at koma til kommunulækna ella á sjúkrahús.

Erik Holst visir annars til stríðið, sum tók seg upp í fjør heyst millum kommunulæknarnar og innanríkisráðharran har tað visti seg, at læknarnir sjálvir vóru imóti privatisering.

— Ein lækni hevði kunnað vunnid sær meiri pening við eini liberalari skipan við privatum sjúkrahúsværki, men ein slík liberalisering hevði so aftur gjørt, at útreiðslurnar til heilsuverkið høvdu vaksið. Tað er gott at hava eina so góða skipan og traditiðin, at læknarnir berjast imóti einum innanríkisráðharran, sum bjóðar teimum hægri inntøkur, um bert teir

eru tilreiðar at taka peningin frá sjúklinginum.

Nøgd við verandi skipan

— So tú sigur sjálvur nei til privatisering á hesum øki!

— Mær dámar okkara norðurlendsku traditið, og eg haldi, at vit øll eru nøgd við ta skipan vit hava og vilja varðveita hana. Hesum tekur eitt einmælt læknafelag undir við.

Framhald á síðu 21